

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHDA TARBIYAVIY VAZIFALAR

Uzun Agrotexnologiyalar

texnikumi o'qituvchisi

Rajabaliyeva Mohichehra Bahodir qizi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish jarayonida tarbiyaviy vazifalar amalga oshirilishining muhimligi haqida so'z yuritiladi. Bolalarda tabiatga bo'lgan hurmat, uni asrash va sevish hislarini shakllantirish orqali ularda ekologik madaniyatni rivojlantirish yo'llari yoritiladi.

ANNOTATION: This article discusses the importance of implementing educational tasks in introducing preschool children to nature. It highlights ways to develop ecological culture in children by fostering respect, preservation, and love for nature.

KALIT SO'ZLAR: maktabgacha yosh, tabiatni sevish, ekologik tarbiya, tarbiyaviy vazifalar, ekologik madaniyat.

KEYWORDS: preschool age, love for nature, ecological education, educational tasks, ecological culture.

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tabiat bilan muloqot qilish – bu nafaqat bilim olish jarayoni, balki estetik va tarbiyaviy jarayonning ajralmas qismidir. Yosh bolalarning dunyoqarashi va shaxsiyati shakllanishida tabiat hodisalari va ob'ektlari bilan tanishuv katta ahamiyatga ega. Tabiat orqali ularga hayotning qadriyatlarini o'rgatish, hissiyotlarini uyg'otish va atrof-muhitga nisbatan ongli munosabatni

shakllantirish mumkin. Tabiat bolalar uchun tabiat hodisalari, o'simliklar va hayvonot dunyosi orqali atrof-muhitni anglashning boshlang'ich manbai hisoblanadi. Bolalarning o'yinlar va kuzatuvlar orqali tabiatga yaqinlashishi ularning nafaqat intellektual rivojlanishiga, balki ma'naviy va hissiy olamini boyitishga xizmat qiladi. Tabiatni o'rganish jarayonida bolalarda quyidagi asosiy tarbiyaviy vazifalar amalga oshiriladi:

1. Ekologik madaniyatni shakllantirish. Bolalar tabiat ob'ektlarini kuzatib, ularga ta'sir qiluvchi omillarni tushunadi va tabiatni muhofaza qilish zaruratini anglaydi. Bu ularda ekologik mas'uliyatni rivojlantiradi. Masalan, bolalar daraxtlar va o'simliklarning inson hayotidagi ahamiyatini bilib, ularga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni o'rganadilar.
2. Estetik tarbiya. Tabiatning go'zalligini his qilish va uni qadrlash, bolalarda nafislik va go'zallikka bo'lgan mehrni oshiradi. Misol uchun, gullarning rang-barangligi, qushlarning sayrashi bolalarda tabiat go'zalligiga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.
3. Mas'uliyat va g'amxo'rlik hissini rivojlantirish. Hayvonlar va o'simliklarga g'amxo'rlik qilish orqali bolalarda mas'uliyat va himmatlilik tuyg'usi shakllanadi. Ular tabiat ob'ektlariga shaxsiy javobgarlikni his eta boshlaydilar, masalan, gullarni sug'orish yoki hayvonlarni oziqlantirish orqali.
4. O'zaro yordam va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish. Guruhli kuzatish va o'yinlar bolalarda jamoaviy muloqot va hamkorlik qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, bolalar birgalikda daraxt ekish yoki kichik bog'ni parvarish qilishni o'rganadilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirishda quyidagi pedagogik usullar samarali hisoblanadi:

1. Ekskursiyalar va kuzatishlar tashkil etish. Bolalarni bog'lar, o'rmonlar, daryolar va boshqa tabiiy muhitlarga olib chiqish orqali ularga tabiatni bevosita kuzatish

imkoniyati yaratiladi. Masalan, qushlarning sayrashini tinglash, daraxt barglarini ko'rish va sezish orqali bolalar tabiatni chuqurroq his qiladilar. Bunday tadbirlar ularda tabiatga nisbatan chuqurroq qiziqish uyg'otadi.

2. Tabiatga oid hikoya va ertaklardan foydalanish. Tabiat mavzusidagi ertaklar va hikoyalar bolalarning qiziqishini oshiradi va ularda tabiatga bo'lgan hurmatni shakllantiradi. Masalan, "O'rmon malikasi" yoki "Ko'chatning do'sti" kabi ertaklar bolalarni tabiatni asrashga ilhomlantiradi.

3. Amaliy mashg'ulotlar o'tkazish. Bolalarga gullar ekish, ularni parvarish qilish kabi amaliy ishlarni o'rgatish ularda mas'uliyat tuyg'usini rivojlantiradi. Ushbu jarayon bolalarni tabiatga nisbatan g'amxo'rlik qilishga undaydi.

4. O'yin texnologiyalaridan foydalanish. Tabiatga oid o'yinlar orqali o'rganish bolalar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Masalan, "Qushlarni top" yoki "Daraxtni tani" kabi o'yinlar bolalarni tabiat bilan muloqot qilishga rag'batlantiradi. O'yinlar orqali ular o'simliklar va hayvonlar haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'ladilar.

Tabiat bilan tanishish jarayonida bolalarga quyidagi ilmiy asoslarni yetkazish lozim:

1. Tabiatdagi o'zaro bog'liqlikni tushuntirish. Bolalarga o'simliklar, hayvonlar va inson o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tushuntirish orqali ularda muvozanatni tushunish shakllanadi. Masalan, daraxtlarning kislorod ishlab chiqarishdagi o'rne va ularning inson hayotiga ta'siri tushuntiriladi.

2. Tabiat muhofazasining ahamiyatini anglash. Atrof-muhitni asrash va uning resurslarini tejashning ahamiyatini bolalarga tushuntirish muhimdir. Bu ularda tabiatni sevish va uni asrash istagini kuchaytiradi.

3. Ekologik xavfsizlik qoidalarini o'rgatish. Bolalarga tabiatga zarar yetkazmaslik, axlat tashlamaslik va tabiatni muhofaza qilish qoidalarini o'rgatish zarur. Ular atrof-muhitni saqlash mas'uliyatini his qilishni boshlaydilar.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish ularning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Ushbu jarayon nafaqat ularning bilim olishiga, balki ularni tarbiyalashga ham katta hissa qo'shadi. Bolalarda tabiatni sevish, uni asrash va qadrlash hislarini shakllantirish kelajak avlodning ekologik madaniyatini rivojlantirishning asosiy poydevori bo'lib xizmat qiladi. Tabiatga bo'lgan mehr insonni ma'naviy yuksalishga, atrof-muhitni asrash esa jamiyatni sog'lomlashtirishga olib keladi. Shu sababli, tarbiyachilar va ota-onalar bu jarayonni jiddiy qabul qilib, bolalarda tabiatga mehr uyg'otishlari lozim.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Karimov O. "Ekologik tarbiya asoslari". Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2020, 12-15-betlar.
2. Qodirova N. "Maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish". Toshkent: Fan va texnologiya, 2019, 34-38-betlar.
3. Nazarov B. "Tabiat va inson". Toshkent: Ma'naviyat, 2018, 22-27-betlar.
4. Usmonova D. "Bolalar pedagogikasi". Samarqand: Zarafshon, 2021, 40-45-betlar.
5. Rahimov A. "Ekologik madaniyat va ta'lim". Toshkent: Ilm Ziyo, 2017, 18-21-betlar.